

Mistrivsel i lyset af tempo, præstation og psykologisering

Om ny udsathed i ungdomslivet

Noemi Katznelson
Mette Pless
Anne Görlich

Mistrivsel i lyset af tempo, præstation og psykologisering

Om ny udsathed i ungdomslivet

Af Noemi Katznelson, Mette Pless og Anne Görlich

12. udgivelse i serien *Ungdomsliv*

Serieredaktører: Mette Pless, Niels Ulrik Sørensen
og Trine Østergaard Wulf-Andersen

1. udgave, 1. oplag

© Aalborg Universitetsforlag 2022

Omslag: akila v/ Kirsten Bach Larsen

Sats og layout: akila v/ Kirsten Bach Larsen

Modeller: Essensen

ISBN: 978-87-7210-792-9

ISSN: 2445-5075

Trykt hos Toptryk Grafisk ApS, 2022

Udgivet af Aalborg Universitetsforlag | forlag.aau.dk

cefu | Center for
Ungdomsforskning

Bogen er udgivet med støtte fra Det Obelske Familiefond

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og Copydan. Enhver anden udnyttelse er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser.

Indhold

Forord	5
DEL I • INDLEDNING	7
1 • Et forskningsprojekt om mistrivsel og udsathed i ungdomslivet	9
Forskningsdesign, empiri og analyse	12
Læsevejledning – bogens dele og kapitler	23
DEL II • BEGREBSLIGE OG EMPIRISKE PERSPEKTIVER PÅ MISTRIVSEL OG UDSATHED	25
Hvad ved vi kvantitativt om unges mistrivsel?	27
2 • De centrale begreber	31
Klassisk udsathed	32
Ny udsathed	33
Trivsel	34
Mistrivsel	36
3 • Empiriske skitser af de unges mistrivselsforløb	39
Oplevelses- og funktionsrettet mistrivsel	40
Udvikling af mistrivsel over tid	41
Forbigående mistrivselsforløb	43
Tilbagevendende mistrivselsforløb	49
Afgrænsede mistrivselsforløb	55
Længerevarende mistrivselsforløb	61
Opsamlende om de unges mistrivsel og udsathed	67

DEL III • SAMTIDSDIAGNOSTISK INSPIREREDE ANALYSER	73
Den neoliberale drejning i uddannelsessystemet	76
4 • Acceleration i ungdomslivet	79
Når tempoet øges på alle områder i livet	80
Hverdagsacceleration	82
Institutionel acceleration	86
Livsbiografisk acceleration	94
Deceleration: opbremsning og tilbagetrækning	102
Opsamling: acceleration	105
5 • Præstation i ungdomslivet	109
Allestedsværende præstationskrav	110
Den eksplicite præstationslogik i uddannelsessystemet	113
Uddannelseskulturens implicite præstationslogik	119
Præstation i hverdagslivet og på vej mod arbejdslivet	123
Opsamling: præstation	134
6 • Psykologisering i ungdomslivet	137
Når livet bliver en psykologisk affære	138
Det intensiverede selvforhold	140
Den selvvruderende introspektion	150
Opsamling: psykologisering	160
DEL IV • KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	163
Hvordan kan vi indkredse og begrebsætte mistrivsel og udsathed i ungdomslivet?	167
7 • Konklusioner	167
Mistrivsel i et samfundsmæssigt perspektiv	172
På tværs af de samtidsdiagnostiske tendenser	176
8 • Anbefalinger	183
Anbefalinger til at forebygge mistrivsel blandt unge	184
Anbefalinger målrettet unge i mistrivsel	189
Anbefalinger målrettet unge i kompleks mistrivsel	194
Litteratur	197

Forord

Denne bog handler om mistrivsel og udsathed blandt unge set i lyset af de vilkår og forandringer, der præger samfundet og ungdomslivet i dag. Den henvender sig til praktikere, studerende, forskere, undervisere, behandlere, rådgivere og ledere, der arbejder med mistrivsel og udsathed, og til de politikere og beslutningstagere, der skaber rammerne for dette arbejde.

Bogen er udarbejdet af professor Noemi Katznelson, lektor Mette Pless og lektor Anne Görlich fra Center for Ungdomsforskning ved Institut for Kultur og Læring på Aalborg Universitet i København og med hjælp fra videnskabelig assistent Liv Graversen. Den er den anden bog i et stort forskningsprojekt, *Ny udsathed*, som Center for Ungdomsforskning på Aalborg Universitet har gennemført over de sidste fire år. Den første bog, *Ny udsathed i ungdomslivet. 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge*, udkom i 2019, og i 2021 udkom forskningsartiklen *Ny udsathed: nuancer i forståelser af psykisk mistrivsel*.

Projektet er muliggjort gennem en bevilling fra Det Obelske Familiefond, som vi i Center for Ungdomsforskning er meget taknemmelig for. Bogen her har undergået en ekstern fagfællebedømmelse i forsommeren 2022.

Vi vil gerne rette en særlig tak til de unge, der har ladet os følge dem gennem tre år, og som har delt deres tanker med os og ladet os få indblik i, hvordan livet ser ud fra deres perspektiver. Det har været berigende og har gjort os meget klogere på, hvordan det er at være ung og kæmpe med mistrivsel i dagens Danmark. Vi skylder også vores gode kollegaer,

professor Niels Ulrik Sørensen og lektor Mette Lykke Nielsen, tak for med deres skarpe blik at tage sig tid til at læse og kommentere vores arbejde løbende. Og endelig skal lyde en tak til projektets advisory board, der har givet os god sparring undervejs. Boardet har bestået af seniorforsker Lars Benjaminsen (VIVE), professor Mads Uffe Pedersen (AU), seniorforsker Mira Aaboen Sletten (NOVA), lektor Kathrine Vitus (AAU), lektor Ida Wentzel Winther (AU) og lektor Trine Østergaard Wulf-Andersen (RUC).

Det er vores håb, at bogen her vil bidrage til den forskningsmæssige forståelse af mistrivsel og udsathed i ungdomslivet på måder, der kan bidrage til at forbedre vilkårene for unge i dag.

God læselyst!

Noemi Katznelson, Mette Pless og Anne Görlich
Center for Ungdomsforskning (CeFU), Aalborg Universitet